

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Любомир Сегін

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА
МОРФЕМІКА. СЛОВОТВІР. МОРФОНОЛОГІЯ

КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Для студентів спеціальності «українська мова та література»

Рекомендовано до друку
на засіданні вченої ради
факультету гуманітарних наук
протокол № 6 від 17.06.2021р.

КИЇВ – 2021

УДК 811.161.2'06(072)
ББК 81.411.1я73
С 283

Сегін Л. В. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: контрольні роботи. К., 2021. 30 с.

У виданні запропоновано контрольні завдання, що дадуть змогу якісно організувати підсумковий тематичний контроль і самостійну роботу студентів із морфеміки, словотвору та морфонології.

Для студентів денної та заочної форм навчання, аспірантів, викладачів вишів.

Рецензенти: **Н. В. Кобченко**, докт. філол. наук, доцент кафедри української мови (Національний університет «Києво-Могилянська академія»);

Н. М. Хрустик, канд. філол. наук, доцент кафедри української мови (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова).

Відповідальний за випуск: **Г. М. Куцак**, канд. філол. наук, доцент кафедри української мови (Національний університет «Києво-Могилянська академія»).

© Сегін Л. В., 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1. МОРФЕМІКА.....	8
КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2. СЛОВОТВІР.....	16

ВСТУП

У підготовці висококваліфікованого філолога важливе місце посідає курс «Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія», який студенти спеціальності «українська мова і література» денної форми студіюють протягом семестру і вивчення якого завершується складанням іспиту.

Пропонований посібник присвячений проблемі контролю якості знань за результатами вивчення дисципліни. Запропоновані контрольні завдання є доповненням до розроблених автором тестових завдань¹, що дасть змогу комплексно проконтролювати якісні параметри знань.

Завдання контрольної роботи створено на основі навчальної програми, яка містить як теоретичний, так і матеріал практичного спрямування, передбачають 15 варіантів, у кожному з яких була спроба максимально охопити різні види важливих понять, явищ. Контрольна робота з морфеміки складається з 7 завдань, зі словотвору – 11 завдань, які є однотипними для всіх варіантів.

Окремо слід зауважити, що виконання запропонованих варіантів контрольної роботи сприятиме узагальненню та систематизації набутих навичок практичного аналізу морфемних і словотвірних явищ. Завдання запропонованих контрольних робіт зорієнтовані насамперед на організацію самостійної роботи студента в підготовці як теоретичного, так і практичного засвоєння тем із сучасної української мови.

Для виконання контрольних робіт з української морфеміки, словотвору, морфонології і морфотактики необхідно опрацювати таку спеціальну літературу:

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. К.: Наук. думка, 1987. 389 с.
2. Вакарюк Л., Панцьо С. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 184 с.
3. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах: словник-довідник. Тернопіль: Джура, 2007. 259 с.
4. Городенська К. Г., Кравченко М. В. Словотвірна структура слова. К.: Наук. думка, 1981. 200 с.
5. Городенська К. Г. Структура складних іменників у контексті семантичного синтаксису. *Мовознавство*. 1988. № 3. С. 27-34.

---

¹ Сегін Любомир. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія : тестові завдання. Слов'янськ: СДПУ, 2009. 90 с.

6. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. К.: Вища шк., 1999. 207 с.
7. Демешко І. М. Валентність суфіксів -ець і -ок в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Кіровоград, 1996. 16 с.
8. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови: Гнізда слів з вершинами-омографічними коренями. К.: Укр. енциклопедія, 2002. 912 с.
9. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови: навч. посібник. К.: ІЗМН, 1998. 182 с.
10. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови. К.: Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні НАН України, 1998. 435 с.
11. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. К.: Ін-т мовознавства ім.О.О.Потебні НАН України, 1998. 161 с.
12. Ковалик І. І. Дериватологія (словотвір) як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце у системі науки про мову. *Словотвір сучасної української літературної мови*. К.: Наук. думка, 1979. С. 5-56.
13. Козленко І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка: навч. посібник. К.: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2004. 172 с.
14. Кузьма І. Словотвірна синонімія і словотвірна варіантність прикметників в українській мові. Л.: Літопис, 2006. 306 с.
15. Куцак Г. М. Основні вияви словотвірної омонімії: автореф. дис. ...канд. філол. наук. К., 2000. 18 с.
16. Моисеев А. И. Основные вопросы словообразования в современном русском литературном языке: учеб. пособие. Л.: Изд-во Ленин. ун-та, 1987. 207 с.
17. Плахоніна О. В. Історичні зміни в морфемній будові слів української мови (перерозподіл та ускладнення): автореф. дис. ...канд. філол. наук. Х., 2006. 20 с.
18. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів: Світ, 2001. 448 с.
19. Сікорська З. С. Сучасна українська мова. Словотвір і морфеміка. Луганськ: Альма матер, 2000. 174 с.
20. Словотвір сучасної української літературної мови. К.: Наук. думка, 1979. 406 с.

21. Сучасна українська мова: Морфологія : підручник / Л. А. Алексієнко, О. М. Зубань, І. В. Козленко; за ред. А. К. Мойсієнка. К.: Знання, 2013. С. 20–220.
22. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Вид. 3-є. К.: Укр.енциклопедія, 2007. 856 с.
23. Федурко М. Морфологія відмінникового словотворення / М. Федурко. Дрогобич: Вимір, 2003. 271 с.
24. Хрустик Н. М. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір: підручник. Одеса: Фенікс, 2015. 270 с.
25. Яценко І. Г. Морфемний аналіз: Словник-довідник: У 2-х т. К.: Вища шк., 1980. Т. 1. 356 с.; Т. 2. 1981. 352 с.

Схема морфемного аналізу слова

1. Визначити частину мови та чи аналізоване слово є змінним чи незмінним.
2. У змінних словах виділити флексію та визначити її граматичне значення.
3. Визначити основу формотворення та схарактеризувати за такими параметрами: подільна/неподільна, вільна/зв'язана, неперервана/перервана.
4. Якщо основа містить граматичні суфікси, то виділити основу словотворення.
5. До слів із подільною основою підібрати кілька споріднених слів для визначення кореня.
6. Виділити афікси, схарактеризувати їх: визначити функцію афікса (формотворчий чи словотворчий), значення афікса та навести приклади слів до кожного афікса.

Зразок морфемного аналізу слова

Аналізоване слово	Змінне / незмінне	Споріднені слова	Основа: подільна / неподільна, вільна / зв'язана...	Префікс	Корінь	Суфікс	Закінчення
<i>надходить</i> <i>имуть</i> дієслово, 3 особа множини	змінне	<i>заходити</i> <i>, хода,</i> <i>приходяч</i> <i>и, хід</i>	основа формотворення – <i>надходитим-</i> , основа словотворення – <i>надходить.</i> Основа подільна, вільна, неперервана	<i>над-</i>	<i>-ход-</i>	<i>-и-</i> , <i>-ти-</i> , <i>-м-</i>	<i>-уть</i>

1. Префікс **над-** – словотворчий, має значення “наблизитись” (*над-летіти, над-їхати* та ін.).
2. Суфікс **-и-** – суфікс-показник дієслівного класу (*лаз-и-ти, приход-и-ти* та ін.).
3. Суфікс **-ти** – формотворчий суфікс (*говори-ти, повз-ти* та ін.).
4. Суфікс **-м** – формотворчий, є показником майбутнього часу (*співати-м-е, працювати-м-уть* та ін.).

Схема словотвірного аналізу слова

1. Визначити частину мови слова, що аналізується.
2. Виділити основу слова та визначити її тип.
3. Назвати твірне слово та визначити твірну основу.
4. Визначити словотвірне значення як різницю між твірним та похідним.
5. Вказати, за допомогою якого словотворчого засобу утворюється. Визначити спосіб творення.
6. Вказати явища морфемного шва, якщо є.

Зразок словотвірного аналізу слова

Аналізоване слово	Споріднені слова	Твірне слово	Твірна основа	Словотвірний засіб	Словотвірне значення	Спосіб творення
забігання – іменник, основа забігання'- похідна	<i>бігати, біг</i>	<i>забігати</i>	<i>забіга-</i>	<i>-ни'-</i>	опредметнена дія	морфологічний, суфіксальний

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1. МОРФЕМІКА

Варіант 1

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Сходження, розібрати, зодчество, казати.

II. Поділіть слова на морфеми.

Безкорисливість, задніпрянський, пересваритися, по-синівськи, самоскид.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Зауральський, відлітатимуть, шістдесяти, боротьба, по-нашому.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Дар, весло, пастир.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Вітальний, поспостерігати, дотепер, листопад, заморожений.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Ув'язнений, озброєння, викинути.

Варіант 2

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Бережок, підійти, троїстий, борітеся.

II. Поділіть слова на морфеми.

Миролюбність, очікування, поназбирувати, презлющий, безмірно.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Безідейний, виникнення, легковажність, зігріваюся, вибілений.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Жир, космос, нехтувати.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Децентралізовано, кінофотодокумент, доганяти, навідліт, паротяг.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Розхолоджувати, задніпровський, немовля.

Варіант 3

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Милесенький, торгашество, казати, укатати.

II. Поділіть слова на морфемі.

Одинокість, самоочищення, одомашнюватися, морозяний, затихаючи.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Жартівниця, блимання, картознавство, перегукувались, пообламувати.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Рало, столиця, гравюра.

V. Наведіть приклади словотвірної омонії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Хитріший, преніжний, занедбувати, багатоборство, цензурувати.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Вивчений, порадник, придумавши.

Варіант 4

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Зіштовхнути, шпачиний, слізьми, канадця, танкіст.

II. Поділіть слова на морфемі.

Сніжно-білий, донесчочу, попоходити, непривітність, іконопис.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Замислений, вдячність, перепідготовка, нашвидкуруч, копанка.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Слідом, мило, верховний.

V. Наведіть приклади словотвірної омонії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Безпрограшний, мучитель, східноукраїнський, заасвальтувавши, снігохід.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Посвататися, працювитий, загадка.

Варіант 5

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Схитрити, виїзний, грошима, хімік, грубший.

II. Поділіть слова на морфемі.

Поспішатимуть, понадхмарний, шапка-невидимка, напідпитку, поневолення.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Сталеварова, намальований, приходитиму, узбережжя, цементозмішувальний.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Каліцтво, народ, гіркий.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Красивіше, визбирати, страждальницький, переусвідомлення, життєлюб.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Прихід, підкинути, залишивши.

Варіант 6

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Надірвати, гінця, їв, коневі, упав.

II. Поділіть слова на морфеми.

Засумувала, посаджений, лісопарк, щиросердно, заочник.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Акліматизація, правобережжя, сільськогосподарський, заробіток, понабирали.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Вікно, верховний, мішок.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Плодоягідний, понадумувати, покращування, мотоспорт, двадцятиріччя.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Непримиренний, **ходилиці**, підвищити.

Варіант 7

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Дружити, вирослий, дубка, сплигнути, семи.

II. Поділіть слова на морфеми.

Шестиденка, вивчатиму, безпомилково, міжобласний, прізвище.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Сховище, несешся, недільний, підвіконня, осідлати.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Глобус, взути, ведмідь.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Завкафедри, поназбирувати, допитливий, споглядання, електроенцефалограма.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Велогонка, приспівуючи, тринадцятий.

Варіант 8

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Блиснути, вітри, обірвати, на моїм, горобця.

II. Поділіть слова на морфеми.

Тягнутиметься, білосніжний, пілосос, роздумуючи, супутник.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Відгороджуємося, поради́к, зволожений, недовиконання, лісопарк.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Щастя, сіромаха, ри́бам.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Запаморочити, не́підступний, недоспоживання, самопожертва, любитель.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Книжковий, дівчино́нка, підкинути.

Варіант 9

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Розграфлений, виходця, сфотографувати, Олегу, сніжний.

II. Поділіть слова на морфеми.

Соломорізка, акліматизація, процвітайте, поси́лаючи, червонощокий.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Надломаний, господарочка, передбачливий, очікування, понабирали.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Рядно, любить, різанина.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Навпомацки, легковажність, широсердно, засумувати, непримиренний.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Селянський, поназдоганяти, безвітряно.

Варіант 10

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Посилаючи, неможливість, підігнати, олістий, сміятись.

II. Поділіть слова на морфеми.

Слухатимешся, розграфлений, самопожертва, згадка, навстоячки.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Розподілити, бездоказовий, операційна, водоспад, закарпаття.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Відомість, знаєш, заочник.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Донесхочу, перекур, споглядальний, надписувати, розливальник.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Самоопилення, розквітати, незалежно.

Варіант 11

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Обіпрати, робим, молодця, досхочу, комічність.

II. Поділіть слова на морфеми.

Поперечитувати, хитрунець, струменистий, велосипедист, крадькома.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Миролобність, розхвалений, погоня, сучасник, поназдоганяти.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Дуло, ногами, тяганина.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VII. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Рослинницький, дармоїдничати, замазура, тваринництво, затихаючи.

VIII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Надломаний, наковзатися, залишивши.

Варіант 12

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Вдячність, оберігати, відіпхнути, олімпіада, спуститись.

II. Поділіть слова на морфеми.

Звинувачення, докторантура, знетерпеливитися, відновлюючи, бідняцький.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Потіха, тепловиділення, схвильованість, схололий, перепеличка.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Шило, костомаха, радіус.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Перепідготовка, одухотворений, нездоланність, втридорога, асиміляційний.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Посипаючи, двохсотлітній, пообламувати.

Варіант 13

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Правічний, поналіплювати, безодня, синява, закриваюсь.

II. Поділіть слова на морфеми.

Травиченька, непогрішимість, стрясаючись, понадкушувати, новонароджений.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Акліматизація, шестиденка, бездушний, нестримно, переповідатимеш.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Снідати, ходитимуть, недоварений.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.
Вірогідний, умивальник, дожартуватися, лівиневський,
невпізнання.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

По-європейськи, доторкнутися, бездошовий.

Варіант 14

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Переполошений, зміщувати, пізнати, репетиція, колядуєм.

II. Поділіть слова на морфемі.

Латиноамериканський, непривітність, невтямки, лісотундра,
від'їжджати.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Відробіток, міжобласний, відсторонилася, п'ятьмастами,
визрівання.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Стрілянина, молодець, підошва.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Централізований, хитросплетений, суспільність, спохмурнішати,
врозтіч.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Навпомацки, звільнитися, качиний.

Варіант 15

I. У поданих словах знайдіть алофони й варіанти морфем.

Запорізький, розгублювати, вручну, межиріччя, зіспіватись.

II. Поділіть слова на морфемі.

Сільськогосподарський, дотримуватись, перепис, обводнення,
далеко.

III. Виділіть основу словозміни й основу словотворення.

Розпізнавальний, правопис, підправка, надломлювати, кинуся.

IV. Визначте види історичних змін у морфемній структурі слів.

Лісник, попада, ловець.

V. Наведіть приклади словотвірної омонімії, синонімії та антонімії.

VI. Побудуйте формулу морфемної структури поданих слів.

Індивідуалізований, зерноочистка, збезчестити, отаборитися,
відступництво.

VII. Виконайте морфемний аналіз поданих слів.

Неграмотність, самісінький, оподаткувати.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2.
СЛОВОВІР. МОРФОЛОГІЯ. МОРФОТАКТИКА

Варіант 1

I. Виділіть твірну основу й формант.

Винороб, самовіданність, сузір'я, прилетіти, одягатися.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Чай, бідний, бігти.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Липа – липовий, качка – качечка, читати – читач, медичний персонал – медперсонал.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Читач..., студентство..., точильний...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Дош, ходити, білий.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Донбас, снігопад, розбігтися, безтурботний, оповідач.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Грабочок, грабовий, граб, грабина, грабчак, грабник, грабок.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + Ø”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Забігання, судноремонтний, ствердіти.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Вуличний, снитися, десяток, прихід, шосейний, регбіст, падіння.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Трудитися (-ник), штукатур (-к(а) – особа жіночої статі), вухо (-н(ий)).

Варіант 2

I. Виділіть твірну основу й формант.

Швидкісник, щиросердно, передбачливий, бездушний, зустрівся.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Білий, спати, вино.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Бігати – забігати, спеціальний кореспондент – спецкор, летіти – прилетіти, будувати – будівництво.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Бідніти..., дружба..., білявий...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Учити, чорний, школа.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Ломикамінь, вартовий, посаджений, узбережжя, зітхання.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Звінуватися, віно, відвінувати, вінний, звінувати, відновний, вінити, вінувати.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“прикметникова основа + -ість”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Злетітися, спуск, стажування.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Орлиця, набережна, діалогічність, таксист, наказ, сердечний, негідництво.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Водити (-ій, -ил(о), (роз-) красти, небо (-н(ий))).

Варіант 3

I. Виділіть твірну основу й формант.

По-нашому, заозер'я, простелити, відлізти, прихід.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Сушити, вода, синій.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Вода – водичка, драматичний гурток – драмгурток, лікувати – лікар, підкупити – підкуп.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Вимикач..., українець..., шовковий...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Хижий, пливти, персона.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Сильнорослий, дитяча, ширококрилий, передлісся, листуватися.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Кінобудка, будчик, будка, будник, будочник, будочний, будочка.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“іменникова основа + -ниц(я)”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Стабільність, солевар, скуповувати.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Юнацький, мурашиний, грузинський, кукурікати, куплений, вивозити.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

(Над-) слати, Пологи (-ськ(ий)), носити (-ій, -ун).

Варіант 4

I. Виділіть твірну основу й формант.

Гордитися, проспати, підтримка, привіт, познайомитися.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Друг, довгий, малювати.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою і похідним словом.

Артист – артистка, державний апарат – держапарат, слово – словник, бетон – бетонний.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Бородач..., спальня..., прибігти...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Ледачий, кувати, номер.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Пообмітати, операційна, шибайголова, проростання, міжфракційний.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Комбриг, мотобригада, бригадирка, індивідуальнобригадний, агітбригада, побригадно, міжбригадний, бригаднолабораторний, бригадирство, бригадирів, бригадниця, побригадний, бригадник, бригадний, бригадир-наставник, бригадирівський.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + -нн(я)”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Спогад, словотвір, свердлильник.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Двірцевий, фабричний, хоробрість, втрата, купейний, шукач, молодчик.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Цегла (-ов(ий), -н(ий), -ян(ий), -яст(ий)), Суми (-ець), дорога (-н(ий)).

Варіант 5

I. Виділіть твірну основу й формант.

Намальований, перепис, прадідівський, слабосилля, довести.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Сум, тягти, міцний.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Солома – соломина, літературне об'єднання – літоб'єднання, камінь – кам'яніти, верба – вербовий.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Лісовик..., деканат..., вийти...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Багатий, класти, партія.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Просочитися, профспілка, підфарник, діставатися, добігатися.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Незаборонований, розборонувати, борона, переборонювати, проборонований, поборонити, боронувальниця, поборонувати, переборонити, боронований, переборонувати, заборонований, проборонувати, боронувати, розборонувати, заборонувати, боронування, боронувальник.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“іменникова основа + -ищ(е)”

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Розшумітися, розмір, двоголосся.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Чумацький, тактичний, днина, докір, шум, зустрічати, коріння.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Луганськ (-ц(і)), сила (-ов(ий), -н(ий)), активний (-езн(ий)).

Варіант 6

I. Виділіть твірну основу й формант.

Збиратися, узвичаєний, провалля, пиросос, відробити.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Високий, крутити, картопля.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Плавати – наплаватися, надзвичайна ситуація – НС, тесати – тесля, заїздити – заїзд.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Боротьба..., слухання..., хлібина...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Скупий, штраф, падати.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Добраніч, придане, гніздитися, доповідач, прихід.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Впишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Велитель, повеління, повелителька, веліти, звелівши, повелитель, веління, повеліти, звеліти, велителька, повелівати.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + -ун”

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Розсувний, посиніти, попоробити.

X. Визначте типи морфонологічних явищ.

Чеський, розграфлений, дзвеніти, дядечко, філолог, тодішній, коротко.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Електрик (-к(а), -ш(а), -их(а)), трест (-ськ(ий)), Херсон (-ан(и)).

Варіант 7

I. Виділіть твірну основу й формант.

Обмундирувати, торгуватися, мужньо, поназбирувати, фазанячий.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Хліб, носити, чорний.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Кислий – кислуватий, засоби масової інформації – ЗМІ, атом – атомник, бюст – бюстовий.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

М'ясник..., долетіти..., білуватий...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Грубий, лякати, дуб.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Буріння, проростання, скупитися, прохідна, Підкуймуха.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Впишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

На́борг, борг-податок, заборгованість, поборгувати, боржок, зборгувати, борг, заборгований, заборгуватися, боржник, борговий, боргувати, заборгувати.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“іменникова основа + -іст”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Поплічник, пікнути, мореплавець.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Хвацький, житловий, зростати, юнь, місткість, зоровий, зроблений.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Хмельницький (-ець), плавець (-к(а), -их(а)), Варварівка (-ськ(ий)).

Варіант 8

I. Виділіть твірну основу її формант.

Шосейка, прояснити, розбрестися, по-новому, перепис.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Листя, плавати, білий.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Далеко – далеченько, дорожньо-транспортна пригода – ДТП, бджола – бджоляр, вигнати – вигнання.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Тигровий..., ніжність..., розбігтися...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Жовтий, один, шукати.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Нашвидкуруч, філфак, сільськогосподарський, падаль, переїзд.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Вибасовувати, розбасуватися, баско, басувати, баскість, басований, басування, баский, вибасувати, басування, забасувати, підбасувати, прибасувати.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“іменникова основа + -ин”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Понароблювати, монолітність, міжряддя.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Вийжджати, жовтявий, розволікати, технолог, швейний, атомізм.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Президент (-к(а), -ш(а), -их(а)), (від-) йти, матрос (-к(а) – особа жіночої статі).

Варіант 9

I. Виділіть твірну основу й формант.

Підстаркуватий, розріджений, порозбирати, насадження, білосніжний.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Молоко, далекий, під'їздити.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Вікно – віконце, запасні частини – запчастини, боротися – борець, смаглявий – смаглявість.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Балакун..., малесенький..., радощі...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Синій, сором, сіяти.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Зловживати, бобові, ВНЗ, продешевити, перерозподіл.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Банька, побанити, оббанитися, баня, банниця, банник, баннік, забанювати, банно-пральний, оббанити, забанити, банитися, вибанити, банщик, банити, банний.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + -ець”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Осучаснювати, миролоб, добігатися.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Учениця, утікач, задимлений, зголодніти, устілка, зелень, молокозавод, колишній.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Француз (-ськ(ий)), співець (-к(а)), вівчар (-к(а) – особа жіночої статі).

Варіант 10

I. Виділіть твірну основу й формант.

Вишивання, відбір, накреслити, криголам, наплаватися.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Два, гострий, виховати.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Селяни – селянство, Львівський національний університет – ЛНУ, бинт – бинтувати, відлітати – відліт.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Виноградник..., сальце..., їстоньки...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Молодий, плести, ніч.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Коли-небудь, запізнитися, безвусий, нижчепідписаний, мін'юст.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Вискотня, виск, повискування, вищання, розвищатися, вискотіння, звискнути, вищати, вискнути, вискотіти, звискувати, повискувати, провищати, перевищати, завищати.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + -льн(ий)”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Мандрівка, лісоруб, наскакатися.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Дірочка, білявий, цитувати, слідкувати, узбецький, струнний.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

(з-) плутати, дерев'яний (-еньк(ий)), голова (-их(а), -ш(а)).

Варіант 11

I. Виділіть твірну основу й формант.

Зброшурувати, дізнатися, випадково, глухонімий, бійка.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Суп, п'яти, свій.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Баяніст – баяністка, медичний пункт – медпункт, думати – придумати, вигадувати – вигадування.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Сирник..., сільниця..., насидітися...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Сивий, норма, молотити.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Шістсот, глухонімий, наново, розпогодитися, нагнітання.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Валов'яний, полувал, валовина, вал, валити, валівці, валина, валівець, валовий.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“іменникова основа + -ува(ти)”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Лепетання, зчорнити, зруб.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Угнути, підземний, вчорашній, мінімальний, емотивний, чорнявий, прибічник.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Лист (-ат(ий), (-н(ий)), (по-) знати, вололаз (-к(а) – особа жіночої статі).

Варіант 12

I. Виділіть твірну основу й формант.

Розщедритися, швидкозшивач, заокеанський.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Глухий, родич, ковзати.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Тигр – тигрєня, світова організація торгівлі – СОТ, боротися – боротьба, буква – буквар.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Виноградар..., приклеїти..., лікарня...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Швидкий, новела, літати.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Життерадісно, дванадцять, змилюститися.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Градобійний, град, протиградовий, градина, градопад, гратовина, градовий, градовиця, градобиття, градобій, градівка, градівник, градовідвід, градоносний, градинка.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + -ар”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Зневіреність, зменшити, доходитися.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Квіточка, убозтво, киянин, тихохід, боротьба.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Прополувати (-к(а), -анн(я)), (з-) штовхнути, широкий (-єзн(ий), -єнн(ий)).

Варіант 13

I. Виділіть твірну основу й формант.

Заліковка, запізнитися, обмеження.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Зима, сухий, лист.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Морква – морквина, міська рада – міськрада, варити – варення, п'ять – п'ятірка.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Малинівка..., набудувати..., шептуха...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Швидкий, такт, квасити.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Затверджуватися, одвірок, мопед.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Дрібногрудкуватий, грудуватий, груда, грудя, грудний, грудочкуватий, груддя, грудкуватість, грудневий, грудочка, грудомаха, груднястий, грудковий, грудкуватий, грудень, грудка.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“іменникова основа + -ар”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Подвоїти, згода, збудований.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Аналітичний, боковий, плавлений, знизити, чорнозем, тонний, вересневий.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Ходити (-інн(я), -б(а)), настояти (-к(а)), пілот (-к(а)) – особа жіночої статі).

Варіант 14

I. Виділіть твірну основу й формант.

Прикарпаття, напрацюватися, збиральний.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова. Визначте словотвірні значення.

Шия, черствий, збирати.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Ходити – заходити, Львівський автобусний завод – ЛАЗ, втікати – втікач, веселий – веселість.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Пролежати..., картоплиння..., вступник...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Далекий, клей, догнати.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Миргород, урізноманітнити, іконописець.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Губоподібний, губа, губчатість, губчастість, губка (тварина), губка (демінутив), губ'як, губ'яка, губ'яча, губчастий, губійка, губчаки, губковатий, губчастий, губовидний.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“дієслівна основа + Ø”

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Забудова, життєпис, розпорошитися.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Гіпотетичний, носовий, травневий, торф'яний, рідіти, суховій, товариство.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Плавати (-анн(я), -б(а)), зір (-ов(ий), -к(ий)), знати (-ець, ар).

Варіант 15

I. Виділіть твірну основу й формант.

Переписка, плавальний, сторонитися.

II. Від запропонованих слів утворіть по три похідних слова.

Визначте словотвірні значення.

Легіти, звук, хитрий.

III. Визначте різновиди семантичних відношень між твірною базою й похідним словом.

Гіркий – гіркуватий, педагогічний інститут – педінститут, вдягати – вдягання, вечір – вечоріти.

IV. Доповніть подані ряди слів так, щоб вони утворювали словотвірний тип.

Орендатор..., пражець..., подоляк...

V. Від поданих слів утворіть словотвірні ланцюжки.

Зелений, зріти, м'ясо.

VI. Назвіть способи словотворення поданих слів.

Варенична, адмінресурс, насмілитися.

VII. Із запропонованих слів утворіть словотвірне гніздо та визначте його тип за структурою (будовою). Випишіть зі складу гнізда словотвірні парадигми.

Стопкадр, розкадровка, рентгенокінокадр, кадр, розкадрований, кадрик, кадрування, кадроскоп, кінокадр, розкадровувати, викадрувати, розкадрувати, кадрувати.

VIII. Назвіть 3 слова, утворених за такою словотвірною моделлю.

“пра + іменникова основа”.

IX. Виконайте словотвірний аналіз поданих слів.

Дроворуб, дошкільник, диверсійний.

X. Визначте типи морфологічних явищ.

Тільце, тесак, схід, качачий, своєчасний, обмін, перероблений.

XI. За допомогою поданих у дужках афіксів утворіть нові слова та визначте, які обмеження в сполучуваності мають місце при творенні цих дериватів.

Співати (-ак, -ець), лід (-ов(ий), ян(ий)), кричати (-ун).

Навчальне видання

Сегін Любомир Васильович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови .

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА.
МОРФЕМІКА. СЛОВОТВІР. МОРФОНОЛОГІЯ**

КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ